

ВОКЗАЛ ЗВІТ ПРО ПОВЕРНЕННЯ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

ОПИТУВАННЯ ЗАГАЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

РАУНД 16
КВІТЕНЬ 2024

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ТА КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ 1

РОЗДІЛ 1. ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ 2

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ І ДИНАМІКА 2

1.2. ОСТАННЄ МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПЕРЕД ПОВЕРНЕННЯМ 3

1.3. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ, ЧАС ВІД МОМЕНТУ ПОВЕРНЕННЯ ТА НАМІРИ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ 4

1.4. КІЛЬКІСТЬ ПОВЕРНЕНЬ ІЗ-ЗА КОРДОНУ 5

1.5. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ І ТИПИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ 6

РОЗДІЛ 2. НАГАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ 7

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ 7

2.2. ПОТРЕБИ ОСІБ, ЩО ПОВЕРНУЛИСЯ, ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХНЬОГО ПРОФІЛЮ І МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ 7

2.3. ДИНАМІКА ПОТРЕБ 8

2.4. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ 9

ДОДАТОК. ОРІЄНТОВНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ З РОЗПОДІЛОМ ЗА СТАТУСОМ ПЕРЕМІЩЕННЯ 10

ОПИС ЗАСТОСОВАНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ 10

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

З початку повномасштабного вторгнення збройних сил Російської Федерації в Україну Міжнародна організація з міграції (МОМ) збирає дані про внутрішньо переміщених осіб (ВПО), осіб, що повернулися, та непереміщене населення шляхом проведення загальнонаціональних репрезентативних опитувань загального населення (GPS). Таке оцінювання має на меті отримання ґрунтовних і деталізованих даних про переміщення та тенденції щодо переміщення населення, а також збір важливих даних про профілі, потреби та наміри осіб, що повернулися, для підтримки гуманітарних зусиль із пошуку механізмів забезпечення стійкої реінтеграції осіб, що повернулися. На основі результатів щоквартальних опитувань GPS фахівці також аналізують динаміку основних тенденцій. Для цього в рамках GPS проводяться рандомізовані інтерв'ю на обласному рівні із використанням репрезентативних вибірок кожної групи населення. У цьому звіті представлені результати раунду 16 GPS, що відбувся у березні–квітні 2024 року.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

По всій Україні налічується приблизно 4 734 000 осіб, що повернулися до свого звичного місця проживання. В основному люди повертаються до міста Києва (де проживає 22% осіб, що повернулися), Київської та Харківської областей (приблизно по 15%), причому більшість (66%) повернулися понад рік тому. Люди в Києві, а також на заході, півночі та в центрі України в середньому повернулися давніше, тоді як порівняно нещодавній повернення більше зосереджені на сході та півдні.

Майже половина (48%) повернулися з інших областей України. 28% від усіх осіб, що повернулися, зазначили, що починаючи з лютого 2022 року внаслідок повномасштабної війни провели за кордоном не менше 14 днів.

5% осіб, що повернулися (або 228 000 осіб), обмірковують повторне переміщення (найбільше в Одеській області — 9% осіб, що повернулися).

Частка тих, які повертаються в Україну з-за кордону з наміром залишитися довше ніж на місяць (з перспективою повернення), скоротилася з 38% у 1-му кварталі 2023 року до 25% у 1-му кварталі 2024 року.

В основному до місця походження повертаються через близькість до сім'ї та друзів (29%). Серед інших причин — доступність житла (20%), перспективи працевлаштування (18%) та поліпшення безпекової ситуації (16%).

Особи, що повернулися, називали продовольчі товари серед трьох основних матеріальних потреб (25%), із якими вони потребують допомоги, з різним ступенем пріоритетності, причому бажаною формою отримання допомоги переважно називають грошові кошти (38%) або створення можливостей для працевлаштування (34%), щоб респонденти могли стабільно задовольняти цю потребу.

Стратегії подолання труднощів, зокрема витрата заощаджень (57%), перехід на дешевші продовольчі та непродовольчі товари (55%) та скорочення витрат на оплату комунальних послуг (50%), і надалі застосовує значна частка осіб, що повернулися.

Висловлені в цій публікації думки належать авторам і не обов'язково відображають погляди Міжнародної організації з міграції (МОМ). Використання позначень та форма подання матеріалу в цій публікації не має на меті висловити будь-яку думку від імені МОМ щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи населеного пункту, їхньої влади, кордонів чи адміністративних меж.

МОМ дотримується принципу, згідно з яким гуманна та впорядкована міграція позитивно впливає на мігрантів та суспільство в цілому. Як міжурядова організація, МОМ співпрацює зі своїми партнерами в міжнародній спільноті задля: надання допомоги у вирішенні операційних питань у сфері міграції; поглиблення розуміння проблем, пов'язаних із міграцією; стимулювання соціально-економічного розвитку за рахунок міграції; захисту людської гідності та сприяння добробуту мігрантів.

© 2024 Міжнародна організація з міграції (МОМ). Усі права захищені. У випадку цитування, перефразування або використання в будь-який інший спосіб інформації, що міститься в цьому звіті, джерело інформації необхідно зазначати так: «Джерело: Міжнародна організація з міграції (МОМ), Звіт про внутрішнє переміщення населення в Україні, квітень 2024 року».

РОЗДІЛ 1. ДЕМОГРАФІЧНА СТАТИСТИКА ТА ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО ПЕРЕМІЩЕННЯ

1.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ І ДИНАМІКА

Мапа 1. Оцінена присутність осіб, що повернулися, за областями повернення

3 548 000

ОЦІНКА ЗАГАЛЬНОЇ К-СТІ ФАКТИЧНИХ ВПО

Внутрішньо переміщені особи (ВПО) — це люди, які були змушені втекти або покинути свої домівки через повномасштабне вторгнення в лютому 2022 року, незалежно від їхнього статусу реєстрації.²

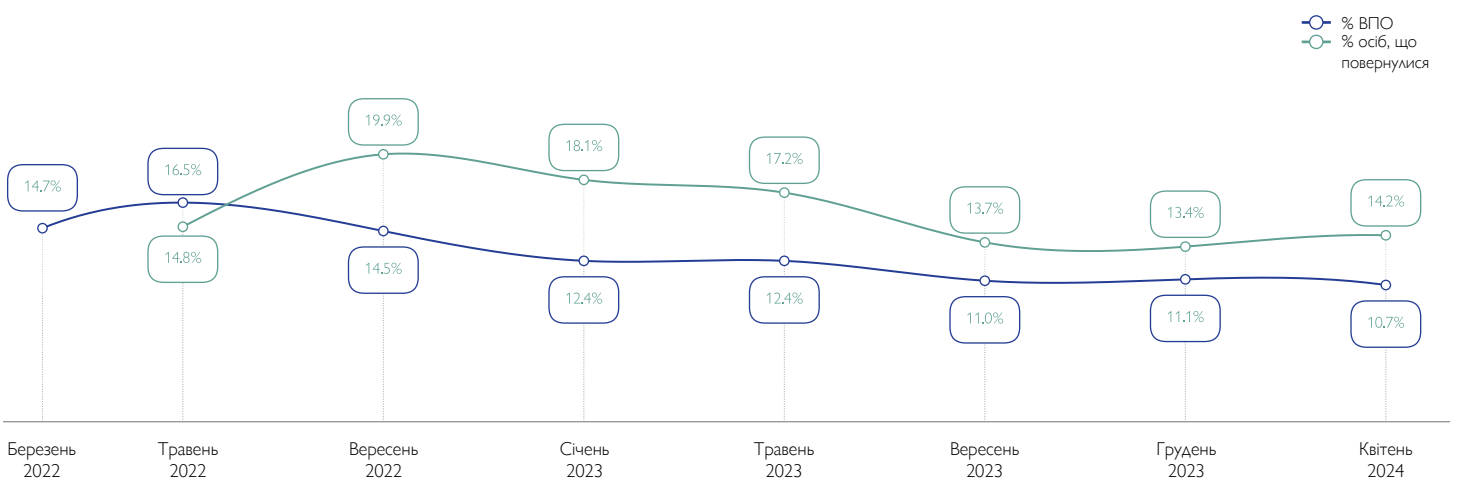

4 734 000

ОЦІНКА ЗАГ. К-СТІ ОСІБ, ЩО ПОВЕРНУЛИСЯ

Особи, що повернулися, — це люди, які повернулися до свого звичного місця проживання після періоду переміщення тривалістю не менше двох тижнів, починаючи з лютого 2022 року.³

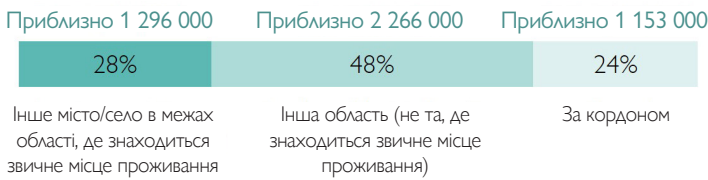
Рисунок 1. Відсоток ВПО та осіб, що повернулися, від загальної чисельності населення України в період від раунду 1 (березень 2022 р.) до раунду 16 (квітень 2024 р.) та кількість ВПО і осіб, що повернулися, станом на 11 квітня 2024 р.⁴

¹ Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей не є репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів.
² Повне означення терміна «ВПО» у контексті Опитування загального населення див. у розділі «Методологія» на с. 10.
³ Повне означення терміна «особи, що повернулися» у контексті Опитування загального населення див. у розділі «Методологія» на с. 10.
⁴ Базовий показник чисельності населення, розрахований ЮНФПА, на основі якого екстраполюють показники чисельності ВПО та осіб, що повернулися, у період з березня 2022 року до червня 2023 року декілька разів змінювався, що вплинуло на порівнянність кількісних оцінок населення у динаміці. Тенденції, до яких не застосовано екстраполяцію, показано у вигляді лінійної діаграми і виражено у % від загальної чисельності населення України. Відсотки округлено для зручності візуалізації. Із вересня 2023 року до квітня 2024 року частка ВПО та осіб, що повернулися, залишалася доволі стабільною, що відображає порівняно низький рівень контекстуальних змін та поширеність явища тривалого переміщення.

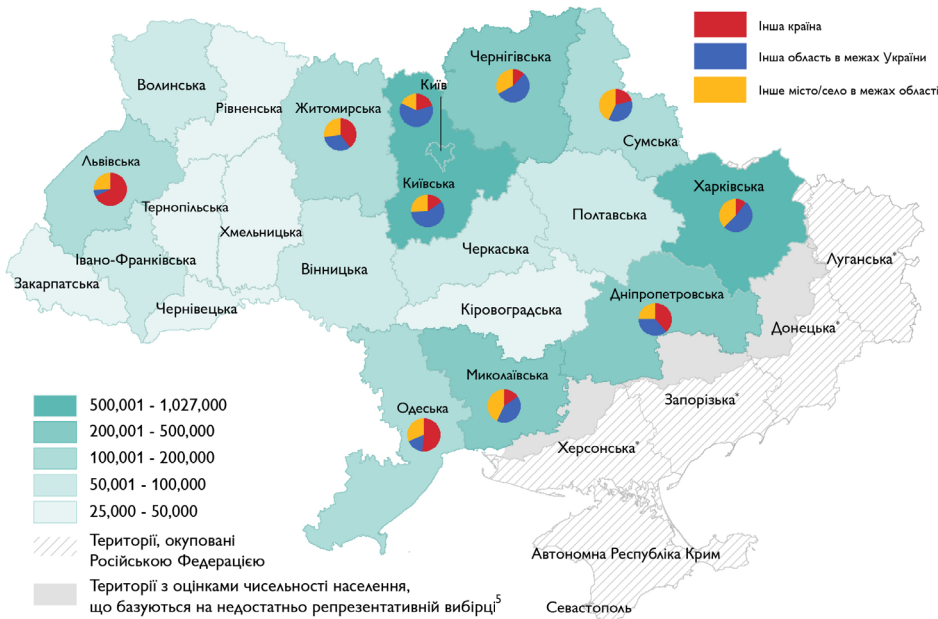
1.2. ОСТАННЄ МІСЦЕ ПЕРЕБУВАННЯ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ПЕРЕД ПОВЕРНЕННЯМ

Рисунок 2. Тип населеного пункту, що був останнім місцем тимчасового перебування до повернення (% осіб, що повернулися)

Майже половина від усіх осіб, що повернулися (48%), безпосередньо перед поверненням перебували в іншій області України. Лише трохи більше чверті (28%) осіб, що повернулися, до цього перебували у межах своєї рідної області. Ще 24% повідомили, що повернулися з-за кордону, з яких 86% повернулися з країн Європейського Союзу.

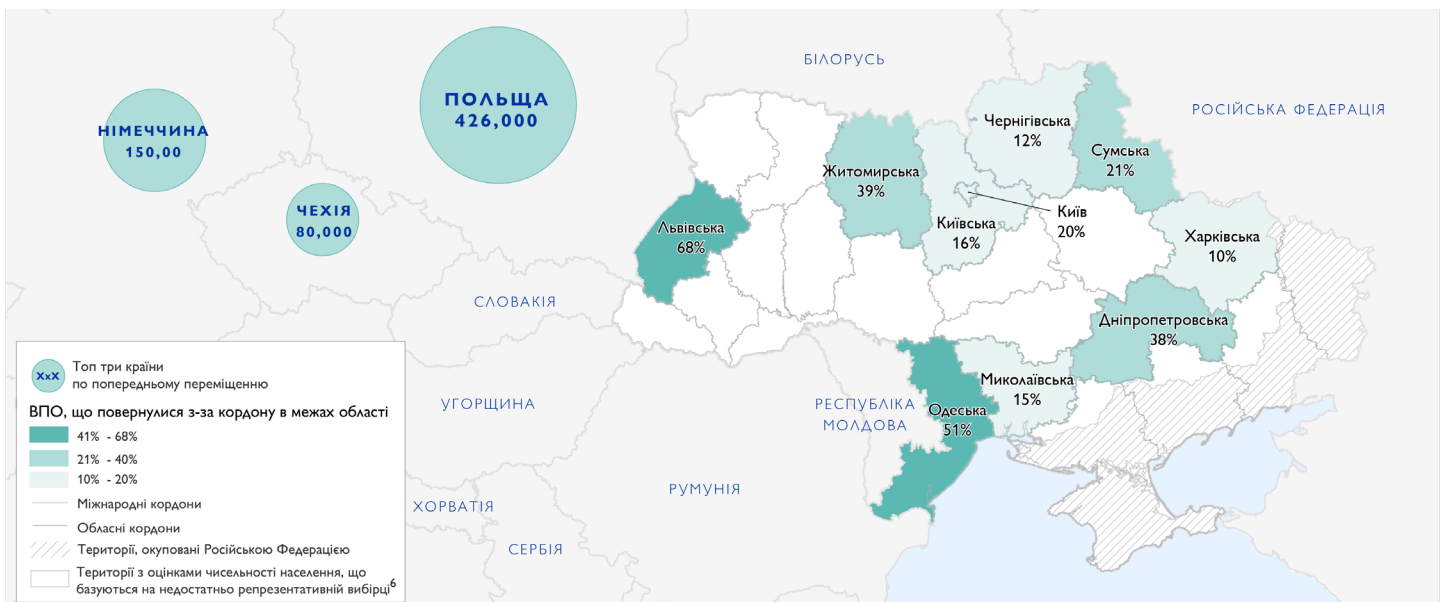
Мапа 2. Місця переміщення осіб, що повернулися, за областями (% осіб, що повернулися)

Відсоток осіб, які повернулися з-за кордону — тобто до недавнього часу перебували за кордоном, а потім повернулися до звичного місця проживання — переважає на заході України (62% осіб, що повернулися, зафіксовано у західному макрорегіоні). Повернення в межах однієї області (з останнього місця переміщення) переважно спостерігається в Сумській (43%), Миколаївській (43%), Харківській (37%), Чернігівській (33%) та Одеській (31%) областях. Ключовими чинниками повернення в межах області для цих регіонів є наявність доступного житла в місці походження, бажання бути поближе до друзів і сім'ї та гадана можливість кращого заробітку в місці походження. Повернення з інших областей України найбільш поширені в Донецькій області (85%) та місті Києві (61%).

10% з-поміж усіх осіб, що повернулися з інших місць України понад рік тому, повернулися зі Львівської області, 5% — з Харківської області. Для порівняння, 13% осіб, що повернулися пізніше (менше року тому), повернулися із Харківської області і лише 6% — зі Львівської області.

Мапа 3. Оцінка кількості осіб, що повернулися з-за кордону, за областями повернення, і три основні країни, звідки люди повертаються

Понад чверть (28%) від усіх осіб, що повернулися, зазначили, що починаючи з лютого 2022 року внаслідок повномасштабної війни провели за кордоном не менше 14 днів. Українці в основному поверталися з Польщі (37%), а також, меншою мірою, з Німеччини (13%), Чехії (7%), Італії (6%), Болгарії (3%) та Румунії (3%).

Більшість осіб, які, за їхніми словами, спонтанно повернулися з-за кордону до звичного місця проживання, складають жінки (92%). До найнагальніших потреб, заявлених особами, що повернулися з-за кордону, належать: продовольчі товари (названі 20% респондентів), ремонтні матеріали (5%) та медикаменти (3%).

⁵ Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей не є репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів.

⁶ Там само.

1.3. ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ, ЧАС ВІД МОМЕНТУ ПОВЕРНЕННЯ ТА НАМІРИ ЩОДО ПОДАЛЬШОГО ПЕРЕМІЩЕННЯ

Таблиця 1. 5 основних областей повернення

Область	Частка осіб, що повернулися	Оцінка к-сті осіб, що повернулися
м. Київ	22%	1 027 000
Київська область	15%	709 000
Харківська область	15%	702 000
Дніпропетровська область	6%	283 000
Миколаївська область	5%	218 000
Інші області	37%	1 795 000

Таблиця 2. 5 основних областей, куди востаннє переміщалися особи перед поверненням⁹

Область	Частка осіб, що повернулися	Оцінка к-сті осіб, що повернулися
Львівська область	9%	308 000
Харківська область	8%	271 000
Київська область	7%	245 000
м. Київ	7%	240 000
Вінницька область	6%	231 000
Інші області	63%	2 268 000

ДИНАМІКА ПОВЕРНЕНЬ

На поставлене у раунді 16 запитання про плани щодо подальшого переміщення 34% ВПО (1 213 000 осіб) повідомили про наміри переїхати куди-інде чи повернутися до регіону походження. Переважна більшість розглядала варіант повернення до свого регіону походження (31%, або прибіл. 1 103 000 ВПО).⁷ 3-поміж тих, хто планує повернутися, 60% зазначили, що мають намір повернутися до місця походження після закінчення війни, а близько третини не впевнені, чи повернуться коли-небудь узагалі.⁸

ТРИВАЛІСТЬ ПЕРЕБУВАННЯ ПОЗА ЗВИЧНИМ МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

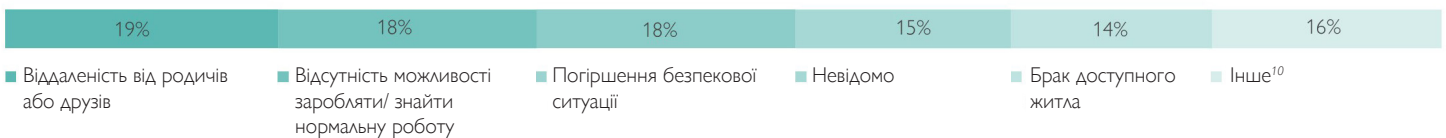
90

середня кількість днів перебування поза звичним місцем проживання до повернення (станом на квітень 2024 року)

Особи, що повернулися, провели поза звичним місцем проживання в середньому три місяці (90 днів). 47% осіб, що повернулися, повідомили, що поза звичним місцем проживання провели не менше 3 місяців. Якщо порівняти п'ять основних областей останнього переміщення, найдовше поза звичним місцем проживання (180 днів) провели особи, які востаннє перед поверненням переміщалися до Миколаївської, Харківської та Полтавської областей. Особи, які до повернення перебували за кордоном, у статусі переміщених осіб провели довше (150 днів), ніж ті, хто до повернення перебував у межах України (90 днів).

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ПЕРЕМІЩЕННЯ

Рисунок 5. Основні причини від'їзду з попереднього місця проживання (% осіб, що повернулися)

Рисунок 6. Основні причини повернення до місця походження (% осіб, що повернулися)¹¹

⁷ У Раунді 16 було децю змінено спосіб оцінювання намірів щодо переміщення. ВПО запитували, чи розмірковують вони над тим, щоб осісти в поточному місці перебування, переїхати куди-інде чи повернутися до міста, села чи району походження. Осіб, що повернулися, та непереміщених осіб запитували, чи планують вони залишитися в поточному місці або переїхати куди-інде.

⁸ Надана інформація відображає наміри щодо переміщення ВПО і не відображає фактичних переміщень ВПО. МОМ не перевіряє, чи респонденти-ВПО насправді реалізують свої наміри щодо переїзду в прогнозовані терміни, повідомлені під час інтерв'ю.

⁹ Особи, які безпосередньо до повернення перебували на території України.

¹⁰ Інше включає сприйману доступність базових послуг, медичного обслуговування та неможливість забезпечити освіту дітям.

¹¹ Обставини не було незалежно верифіковано, і вони ґрунтуються на сприйнятті осіб, що повернулися.

¹² Інше включає сприйману доступність базових послуг, медичного обслуговування та приязного ставлення з боку місцевого населення.

1.4. КІЛЬКІСТЬ ПОВЕРНЕНЬ ІЗ-ЗА КОРДОНУ

Із березня 2022 року у рамках DTM MOM проводяться опитування серед осіб, які повертаються в Україну із сусідніх країн, щоб покращити розуміння їхніх профілів, моделей переміщення, намірів і потреб.¹³ У першому кварталі 2024 року в прикордонних районах і транзитних пунктах Угорщини, Польщі, Молдови, Румунії та Словаччини було опитано 4 938 дорослих осіб: 99% із них були українцями, а 1% — громадянами третіх країн (ГТК). Крім того, в пунктах пропуску через кордон між Латвією та Російською Федерацією було проведено 10 опитувань серед українців, які мали намір транзитом потрапити до окупованої частини України. У цьому розділі йдеться про українців, опитаних у сусідніх країнах (4 903 особи) у першому кварталі 2024 року. Результати опитування зважено на кількість перетинів кордону в бік України з кожної із сусідніх країн за той самий період.

МІСЦЕ ПОХОДЖЕННЯ ТА МІСЦЕ ПРИЗНАЧЕННЯ

Таблиця 3. 7 основних областей походження українців, що повернулися з-за кордону, і 7 основних областей їх призначення в 1-му кварталі 2024 року

Область походження	Частка респондентів	Область призначення	Частка респондентів
м. Київ	14%	м. Київ	17%
Одеська	14%	Одеська	14%
Дніпропетровська	10%	Дніпропетровська	10%
Запорізька	8%	Закарпатська	7%
Харківська	7%	Запорізька	7%
Закарпатська	5%	Харківська	6%
Миколаївська	5%	Львівська	5%
Інші	37%	Інші	34%

У різних сусідніх країнах відсотки респондентів, що походять із кожної з областей України, значно варіюють. Загалом більше половини (53%) респондентів до переміщення з України проживали лише у п'яти областях: місті Києві (14%), Одеській (14%), Дніпропетровській (10%), Запорізькій (8%) та Харківській (7%) областях. Дуже велика частка респондентів (85%) після повернення в Україну висловила намір повернутися до своєї області походження. Причини поїхати до іншої області серед тих, хто висловив такий намір, включають занепокоєння щодо безпекової ситуації в місці походження, пошкодження чи руйнування житла, переїзд сім'ї до іншої місцевості або окупація рідного населеного пункту.

НАМИРИ

Рисунок 8. Запланована тривалість візиту в 1-му кварталі 2024 року

Більше половини опитаних на пунктах пропуску через державний кордон (56%) поверталися в Україну з коротким візитом (до одного місяця), тоді як 25% висловили намір залишитися на тривалий період (понад місяць). Ще 18% не визначилися з планами. Частка тих, що збираються пробути в Україні понад місяць (з перспективою повернення), скоротилася з 38% у 1-му кварталі 2023 року до 25% у 1-му кварталі 2024 року. Частка тих, які не знають, скільки залишатимуться в Україні, зросла з 11% у 1-му кварталі 2023 року до 18% у 1-му кварталі 2024 року. У першому кварталі 2024 року намір залишитися висловило більше чоловіків (37%), ніж жінок (24%). Як і в попередні періоди оцінювання, основною заявленою причиною як короткострокових візитів, так і остаточних повернень в Україну впродовж 4-го кварталу 2023 року було бажання побачитися із сім'єю. Цю причину назвали 76% осіб, які приїхали в Україну нещодавно, і 8% осіб, які потенційно остаточно залишаться. Крім того, 36% осіб, які нещодавно відвідували країну, мали намір пройти медичне обслуговування в Україні, а 20% прагнули отримати чи поновити документи, що посвідчують особу (біометричні паспорти, дипломи чи водійські посвідчення).

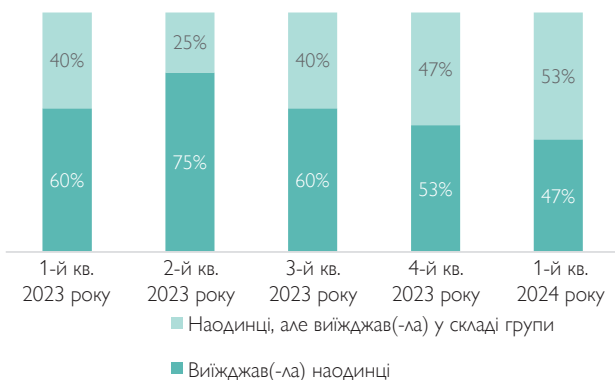
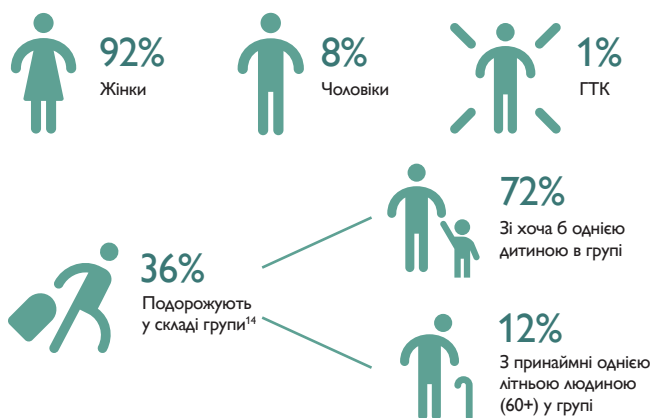
ПОТРЕБИ ПІСЛЯ ПРИБУТТЯ ДО УКРАЇНИ

У 1-му кварталі 2024 року чотири найбільш поширеними нагальними потребами, очікуваними після прибуття до місця призначення в Україні, були фінансова підтримка (41%), особиста безпека та захист (30%), медичні послуги (24%), медикаменти (19%) та працевлаштування (11%).

Крім того, у 1-му кварталі 2024 року 9% повідомили про те, що зазнавали випадків несправедливого поводження чи дискримінації, живучи за кордоном: цей показник демонструє тенденцію до зростання від початку 2023 року (5% у 1-му кварталі 2023 року).

ДЕМОГРАФІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА СКЛАД ГРУПИ

Рисунок 7. Склад групи мігрантів, що повертаються до України, у 1-му кварталі 2024 року

Як і в попередні періоди оцінювання, переважну більшість респондентів, які повертаються в Україну з-за кордону, складають жінки (92%). Жінки загалом молодші за чоловіків. Молодшими за 50 років виявилися три чверті (75%) жінок порівняно з 46% чоловіків.

Зріс відсоток респондентів, що приїждять до України наодинці (з 52% у 1-му кварталі 2023 року до 64% у 1-му кварталі 2024 року). Більшість (56%) респондентів на момент опитування проживали в основному в країні, де відбувалося опитування. У середньому респонденти провели найбільше часу в Польщі (27%), Німеччині (12%), Угорщині (11%), Чехії (9%), Румунії (7%), Словаччині (7%) та Австрії (6%). У 1-му кварталі 2024 року середня тривалість перебування поза звичним місцем проживання серед респондентів становила 16 місяців.

ГТК у 1-му кварталі 2024 року становили усього 1% у вибірці (35 респондентів). Найбільше серед них (включно з опитаними у Латвії) було представлено п'ять національностей: Російська Федерація (10 осіб), Республіка Молдова (9), Азербайджан (3), Грузія (2) і Туреччина (2).

¹³ Більше інформації про інструмент DTM в сусідніх із Україною країнах, а також ґрунтовніший аналіз можна знайти на сторінці «Реагування на кризу в Україні».

¹⁴ Група складається з двох і більше осіб.

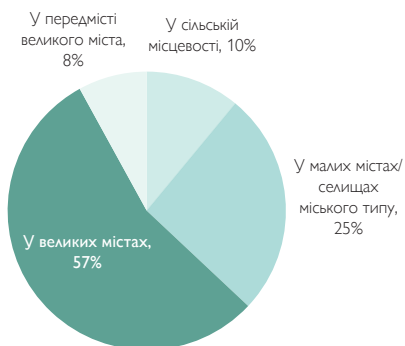
1.5. ДЕМОГРАФІЧНІ ПОКАЗНИКИ, ХАРАКТЕРИСТИКИ І ТИПИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ

Детальна дезагрегація профілів осіб, що повернулися, та поглиблене розуміння причин вразливостей і структури домогосподарств дають змогу краще зрозуміти характер мобільності та є ключовими факторами дієвого цільового гуманітарного реагування. Тому в Опитуванні загального населення, яке проводить МОМ, використовуються розроблені у співпраці з Фондом ООН у галузі народонаселення показники, які дають змогу точно визначити демографічний розподіл населення, що повернулося. У цьому розділі представлено оцінку кількості осіб, що повернулися, у домогосподарствах, що складаються виключно з осіб, які повернулися (членів домогосподарств, які з 24 лютого 2022 року внаслідок війни перебували поза своїм звичним місцем проживання щонайменше 14 днів).

ТИП НАСЕЛЕННОГО ПУНКТУ

Більшість осіб, які повернулися, проживають у великих містах (57%) або невеликих населених пунктах чи селищах міського типу (25%). 10% повернулися до сільської місцевості та населених пунктів сільського типу.¹⁵

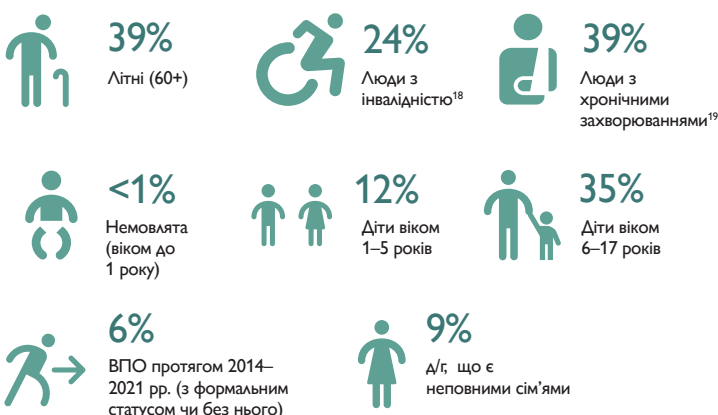
Рисунок 9. Частка осіб, що повернулися, за типом населеного пункту

ХАРАКТЕРИСТИКИ ДОМОГОСПОДАРСТВ

У цьому розділі зазначено частку осіб, що повернулися, які повідомили, що принаймні один з членів їхнього нинішнього домогосподарства¹⁶ має одну зі вказаних характеристик, які можуть спричинити вразливості домогосподарства, враховуючи: 1) передбачувані витрати, пов'язані з характеристикою; 2) передбачувану потребу звернутися по допомогу; та 3) потенційні проблеми з доступом до допомоги чи отриманням допомоги. Ці характеристики не є взаємовиключними, тобто особа може мати одну або декілька таких характеристик.

Рисунок 10. Відсоток домогосподарств осіб, що повернулися, які повідомили про наявність у своєму складі осіб із вразливих груп населення (лише домогосподарств, в яких будь-хто з членів повернувся)¹⁷

¹⁵ Домогосподарства, що складаються виключно з осіб, що повернулися (66%).

¹⁶ Опис характеристик і демографічного профілю домогосподарств осіб, що повернулися, оснований виключно на даних, які стосуються тих членів домогосподарств, які з 24 лютого 2022 року внаслідок війни перебували поза своїм звичним місцем проживання щонайменше 14 днів (66% усіх домогосподарств, що повернулися).

¹⁷ Домогосподарства, що складаються виключно з осіб, що повернулися.

^{18, 19} Щоб визначити наявність інвалідності та хронічних захворювань у домогосподарствах осіб, що повернулися, респондентів запитували, чи один або декілька членів їхніх домогосподарств мають інвалідність чи хронічну хворобу. Поняття інвалідності та хронічних хвороб визначено на основі категорій, визначених Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (WHO-ICF) Всесвітньої організації охорони здоров'я. Для проведення телефонного експрес-опитування було застосовано оригінальну методологію за Вашингтонською шкалою, щоб зробити запитання коротшими та простішими для сприйняття респондентів.

^{21, 22, 23} Домогосподарства, що складаються виключно з осіб, що повернулися (66%).

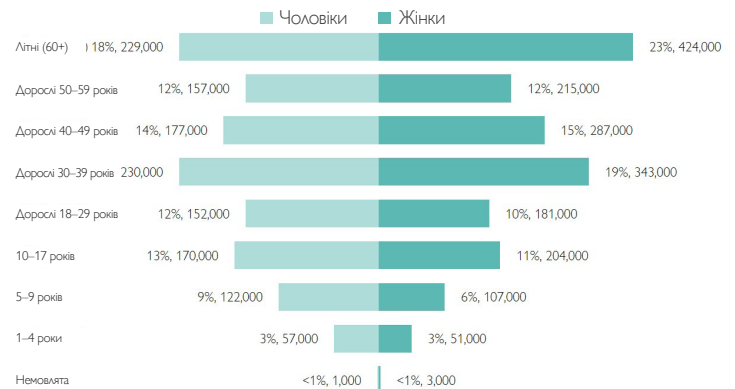
²⁴ Згідно з оцінками, загальна кількість осіб, що повернулися, складає 3 110 000.

²⁵ Згідно з оцінками, загальна кількість дітей у домогосподарствах осіб, що повернулися, складає 715 000.

ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПРОФІЛЬ

Рисунок 11. Орієнтовна кількість осіб, що повернулися, за статтю і віковими групами²⁰

СКЛАД ДОМОГОСПОДАРСТВ

Згідно з повідомленнями, домогосподарства осіб, що повернулися (д/г, які залишили своє місце проживання внаслідок повномасштабної війни, а згодом повернулися), в середньому складаються із двох членів.²¹ Однак 22% домогосподарств осіб, що повернулися, складаються з чотирьох і більше осіб. Більшість сімей осіб, що повернулися, мають одну дитину (63%), у 31% таких сімей двоє дітей.

Рисунок 12. Розмір домогосподарства осіб, що повернулися

- 2 середній розмір домогосподарства²² станом на квітень 2024 року
- 1 середня кількість дітей на одне д/г осіб, що повернулися²³, станом на квітень 2024 року

Рисунок 13а. Розмір домогосподарств осіб, що повернулися (домогосподарств, що складаються виключно з осіб, що повернулися)²⁴

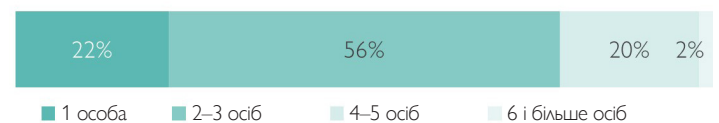

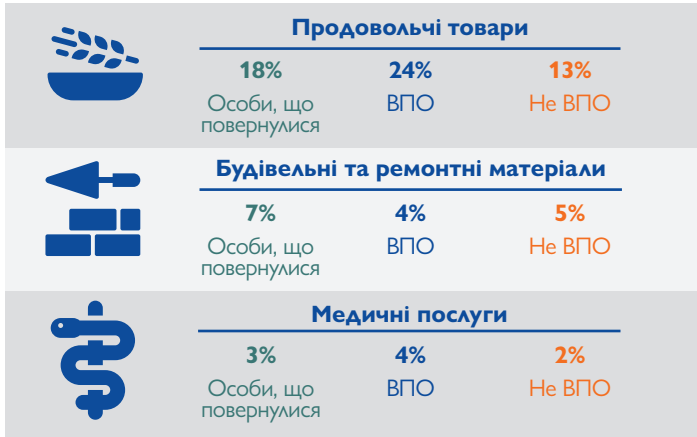
Рисунок 13б. Кількість дітей у домогосподарствах осіб, що повернулися (домогосподарств, що складаються виключно з осіб, що повернулися, з дітьми)²⁵

РОЗДІЛ 2. НАГАЛЬНІ ПОТРЕБИ ТА СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ

2.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Рисунок 14. З найпоширеніші потреби в наданні матеріалів і допомоги за профілем респондентів

Таблиця 4. Найпоширеніші заявлені потреби, за профілем респондента (% респондентів)

Категорія	ВПО	Особи, що повернулися	Непереміщені особи
Продовольство	24%	18%	13%
Одяг та інші НПТ	8%	2%	2%
Допомога з оплатою оренди	7%	1%	1%
Медикаменти	6%	3%	6%
Матеріали для ремонту	4%	7%	5%
Засоби гігієни	5%	2%	1%
Медичні послуги	4%	3%	2%
Тверде паливо для опалення	3%	2%	3%
Житло	3%	0%	0%
Можливості для заробітку	2%	1%	2%
Павербанки, генератори	0%	1%	0%

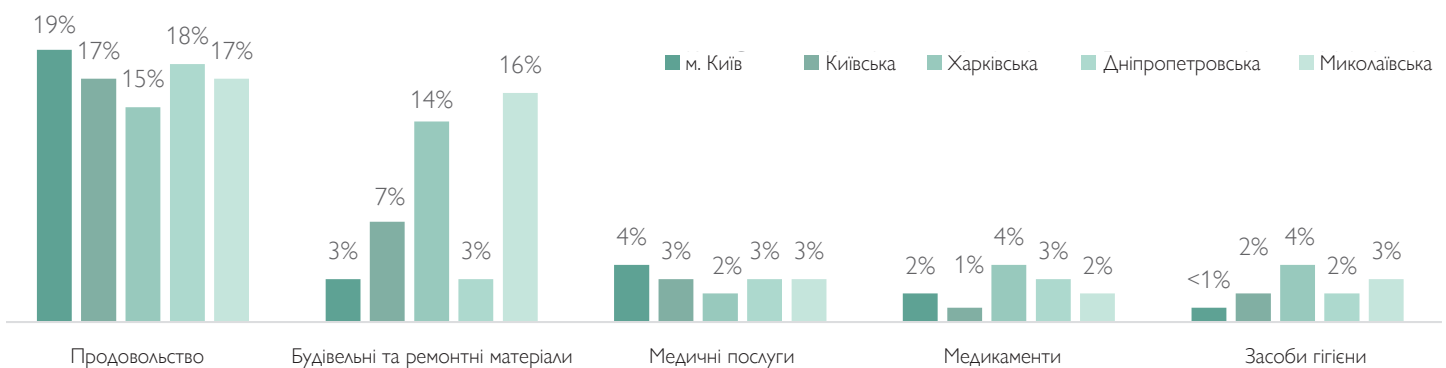
2.2. ПОТРЕБИ ОСІБ, ЩО ПОВЕРНУЛИСЯ, ЗАЛЕЖНО ВІД ЇХНЬОГО ПРОФІЛЮ І МІСЦЯ ПЕРЕБУВАННЯ

НА РІВНІ ОБЛАСТЕЙ

У всіх оцінених групах населення (ВПО, особи, що повернулися, та непереміщені особи) продовольчі продукти незмінно очолюють перелік першочергових потреб, названих респондентами. Понад чверть осіб, які повернулися до Одеської області, називають продовольчі товари найнагальнішою потребою (26%). Також ця потреба помітна в Києві (19%) та Дніпропетровській області (18%). Утім більшість осіб, які повернулися до Києва (58%) та Київської області (56%), не мають жодних матеріальних потреб та потреб у

допомозі. Для порівняння, в областях, які сильніше постраждали від конфлікту, зокрема Миколаївській (16%) і Харківській (14%), особи, що повернулися, найпершочерговішою потребою переважно визначають ремонтно-будівельні матеріали. Це корелюється з тим фактом, що особи, які повернулися до Харківської області, більше ніж удвічі частіше мешкають у пошкоджених, але придатних для життя оселях (31%), ніж у середньому по країні (15%).

Рисунок 15. 5 найнагальніших потреб осіб, які повернулися, у п'яти областях із найбільшою кількістю повернень (% осіб, що повернулися)²⁶

ТИП НАСЕЛЕННОГО ПУНКТУ

У сільській місцевості про потреби в більшості сферах повідомляє більший відсоток осіб, які повернулися, ніж у містах.

Рисунок 16. Частка осіб, які повернулися, що найбільше потребують ремонтно-будівельних матеріалів, з розподілом за типами населених пунктів (% осіб, що повернулися)

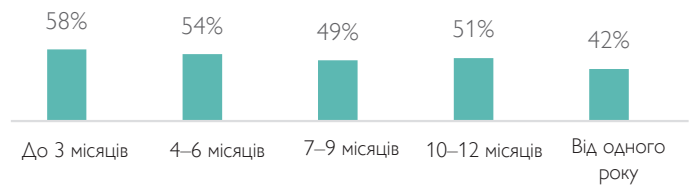
²⁶ Структура графіка організована таким чином, щоб ранжувати області за часткою осіб, що повідомляють про потреби у найбільшій кількості базових позицій.

ЧАС ІЗ МОМЕНТУ ПОВЕРНЕННЯ

Серед осіб, що повернулися нещодавно, відсоток тих, хто заявляє принаймні про одну матеріальну потребу чи потребу в допомозі, є вищим порівняно з особами, які повернулися понад рік тому.

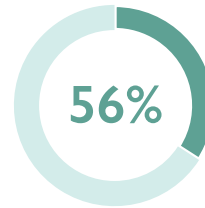
Рисунок 17. Частка осіб, які повернулися і повідомляють хоча би про одну основну потребу, за часом від повернення (% осіб, що повернулися)

СКЛАД ДОМОГОСПОДАРСТВ

Домогосподарства, які є неповними сім'ями, повідомили про децю більші потреби в більшості напрямків порівняно з домогосподарствами з обома батьками.

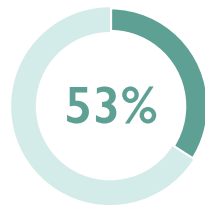

Домогосподарств, які є неповними сім'ями, повідомили принаймні про одну матеріальну потребу/ потребу в допомозі порівняно з 46% повних сімей.

ЛЮДИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Домогосподарства, у складі яких є особи з інвалідністю чи хронічними захворюваннями, повідомили про децю більші потреби в більшості напрямків порівняно з домогосподарствами без осіб з інвалідністю чи хронічними захворюваннями.

домогосподарств, у складі яких є особи з інвалідністю, повідомили принаймні про одну матеріальну потребу / потребу в допомозі порівняно з 43% д/г, в яких ніхто не має інвалідності.

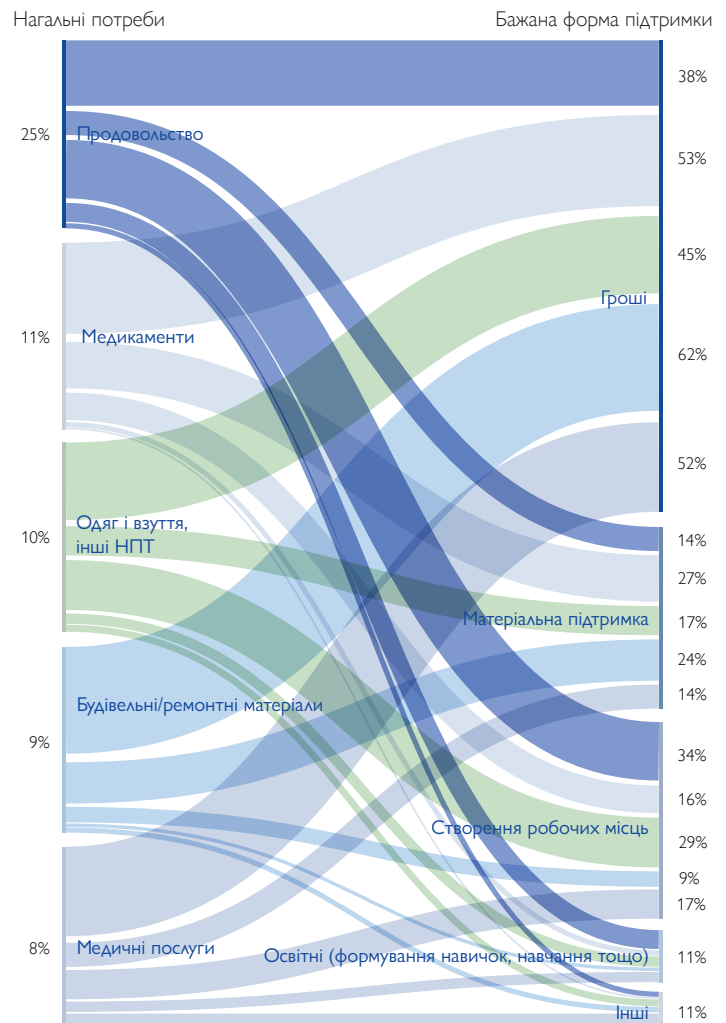
2.3. НЕОБХІДНА ПІДТРИМКА В ЗАДОВОЛЕННІ ПОТРЕБ

Особи, що повернулися, назвали продовольчі товари серед трьох основних матеріальних потреб (25%), із якими вони потребують допомоги, з різним ступенем пріоритетності, причому бажаною формою отримання допомоги переважно називають грошові кошти (38%) або створення можливостей для працевлаштування (34%), щоб респонденти могли стабільно задовольняти цю потребу. Респонденти з-поміж осіб, що повернулися, також повідомили про потреби в медикаментах (11%), одязі та інших НПТ (10%), ремонтно-будівельних матеріалах (9%) і медичних послугах (8%).²⁷ Так само, як і респонденти-ВПО²⁸, у відповідь на запитання про бажану форму отримання допомоги для подолання цих труднощів особи, що повернулися, систематично називали грошову допомогу.

Грошові кошти є пріоритетною формою отримання допомоги, що стосується будівельних матеріалів (62% осіб, які повернулися і потребують такої допомоги, надають перевагу грошовій формі), медикаментів (53%) та медичних послуг (52%). На відміну від респондентів-ВПО²⁹, серед інших груп населення варіант грошової допомоги не здобув абсолютної більшості голосів: матеріальна підтримка та створення робочих місць також є бажаними засобами надання допомоги. З-поміж респондентів, що потребують засобів гігієни (7%), 38% осіб, що повернулися, надають перевагу матеріальній підтримці, порівняно з 42%, що бажали би отримувати допомогу у грошовій формі.

Більшість осіб, що повернулися, з-поміж тих, що надають перевагу отриманню грошової допомоги (79%), зазначили, що найзручнішим способом отримання грошових коштів було би їх отримання на банківську картку, наприклад, платіжну картку, картку для пенсійних або соціальних виплат. Менше бажаними є поштові перекази (14%), банківські перекази з отриманням готівки в касі банку (8%) та передоплачені картки (8%).

Рисунок 18. П'ять найпоширеніших із оцінених потреб із зазначенням бажаних форм надання необхідної підтримки для їх задоволення

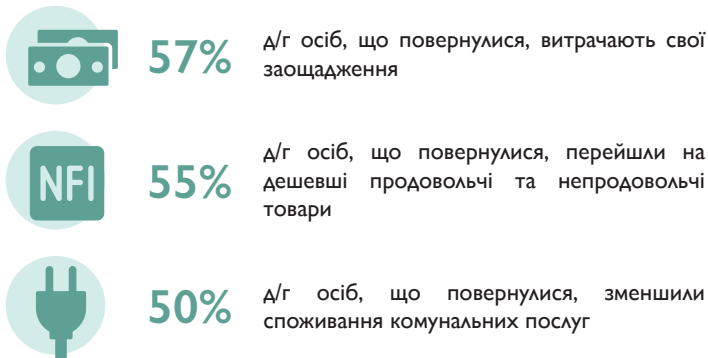

²⁷ Відсотки респондентів, вказані ліворуч на графіку згорі, обчислено як сукупний відсоток осіб, які назвали певну потребу (наприклад, продовольчі товари), незалежно від її місця в рейтингу. Таким чином, кількісні оцінки децю відрізняються від представлених раніше та охоплюють першу, другу і третю першочергові потреби.

^{28,29} Покликання на результати, відображені у Звіті про внутрішнє переміщення населення в Україні за даними раунду 16 Опитування загального населення, квітень 2024 р.

2.4. СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ

Рисунок 19. Найпоширеніші стратегії подолання труднощів серед осіб, що повернулися (% осіб, що повернулися)³⁰

До найпоширеніших стратегій подолання труднощів, застосовуваних домогосподарствами, що повернулися, за останні 30 днів до збору даних, увійшли витрата заощаджень (названо 57% респондентів, що повернулися), перехід на дешевші продовольчі та непродовольчі товари (55%) та скорочення витрат на оплату комунальних послуг (50%).³¹ Порівняно з груднем 2023 року частка осіб, що повернулися і вдалися до цих стратегій подолання труднощів, трохи зменшилася, проте все одно залишається значною. Це вказує на довгострокові вразливості, пов'язані з переміщенням, а також на більш повсюдний вплив війни на економіку в регіонах повернення.

Вплив війни на економіку країни відчуває все населення. Про це свідчить той факт, що серед ВПО, осіб, що повернулися, та непереміщеного населення приблизно однакові частки вдаються до чотирьох–семи стратегій подолання труднощів (40%, 35% і 35% відповідно).

Хоча порівняно з ВПО (4%) більший відсоток осіб, що повернулися, не застосовує жодних стратегій подолання труднощів (13%), для переважної більшості повернення не є тотожним зниженню вразливості (87% осіб, що повернулися, вдаються до однієї чи декількох стратегій подолання труднощів).

Рисунок 20. Основні стратегії подолання труднощів серед осіб, що повернулися, за період від раунду 14 (вересень 2023 р.) до раунду 16 (квітень 2024 р.) (% осіб, що повернулися)³²

ПРИЧИНИ ЗАСТОСУВАННЯ СТРАТЕГІЙ ПОДОЛАННЯ ТРУДНОЩІВ

На запитання про основну причину, яка змусила вдатися до таких стратегій подолання труднощів, більшість осіб, що повернулися, повідомили, що вдалися до стратегій подолання труднощів, аби задовольнити свої продовольчі та базові потреби (55%). Доступ до житла (47%) і медичних послуг (44%) також названо серед основних причин застосування стратегій подолання труднощів. І навпаки, порівняно мало осіб, що повернулися, вказали однією з основних причин доступ до освіти (20%), що загалом узгоджується з мінімальним відсотком осіб, котрі після повернення називають освіту першочерговою потребою (1%). Чоловіки та жінки з-поміж респондентів-осіб, що повернулися, вказують схожі причини застосування стратегій подолання труднощів.

50% домогосподарств осіб, що повернулися, у складі яких є **принаймні одна особа літнього віку, повідомили, що причиною застосування стратегій подолання труднощів для них стала потреба забезпечувати медичне обслуговування**, порівняно з 40% домогосподарств без осіб літнього віку.

60% домогосподарств осіб, що повернулися, у складі яких є **принаймні одна дитина, повідомили, що вдаватися до застосування стратегій подолання труднощів їх мотивували продовольчі потреби**, порівняно з 52% домогосподарств без дітей.

³⁰ Запитання з декількома варіантами відповідей.

³¹ Для цього раунду стратегії подолання труднощів було визначено і виміряно з допомогою *Покажчика побутових стратегій подолання труднощів (Livelihood Coping Strategy Index)*, який дає змогу виміряти стратегії, застосовувані в домогосподарствах, котрі нездатні забезпечити базові потреби в умовах стресу в зв'язку з недостатнім рівнем доходу. Цей Покажчик визначає спроможність до подолання труднощів за частотою і ступенем (вагою) їх використання.

³² Запитання з декількома варіантами відповідей.

³³ Частка респондентів, котрі обрали 10 балів за шкалою складності доступу/подолання труднощів, де 0 — «дуже складно», а 10 — «легко».

ДОДАТОК. ОРІЄНТОВНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЗА СТАТУСОМ ПЕРЕМІЩЕННЯ

Область	Оцінка чисельності фактичних ВПО	Оцінка чисельності осіб, що повернулися
Черкаська	103 000	65 000
Чернігівська	68 000	201 000
Чернівецька	63 000	25 000
Дніпропетровська	479 000	283 000
Івано-Франківська	98 000	60 000
Харківська	414 000	702 000
Хмельницька	105 000	45 000
Кіровоградська	97 000	40 000
Київ	343 000	1 027 000
Київська	268 000	709 000
Львівська	160 000	128 000
Миколаївська	141 000	218 000
Одеська	235 000	196 000
Полтавська	178 000	60 000
Рівненська	42 000	33 000
Сумська	93 000	150 000
Тернопільська	47 000	38 000
Вінницька	113 000	98 000
Волинська	27 000	52 000
Закарпатська	72 000	27 000
Житомирська	53 000	165 000
Донецька ³⁴	н/д	н/д
Запорізька ³⁵	н/д	н/д
Луганська ³⁶	н/д	н/д
Херсонська ³⁷	н/д	н/д
Місце проживання не відоме (в Україні)	5 000	12 000
Усе населення	3 548 000	4 734 000

ОПИС ЗАСТОСОВАНОЇ МЕТОДОЛОГІЇ

Якщо не зазначено інше, дані, представлені в цьому звіті, основані на результатах раунду 16 Опитування загального населення від 11 квітня 2024 року. Дані, представлені в цьому звіті, отримано на замовлення Міжнародної організації з міграції (МОМ) та зібрано 59 інтерв'юерами, найнятими MultiCultural Insights, у ході скрінінгового телефонного експрес-опитування серед 20 000 довільно обраних респондентів та додаткових контрольних опитувань 1 427 ВПО, 1 638 осіб, що повернулися, та 2 266 місцевих мешканців із використанням методу автоматизованого телефонного опитування (CATI) і випадкового набору номера (RDD) із загальною похибкою вибірки 0,69% [CL95%]. Раунд 16 збору даних було проведено в період із 10 березня по 11 квітня 2024 року. Дослідження охоплювало всю територію України за винятком Кримського півострова та окупованих територій Донецької, Луганської, Херсонської та Запорізької областей. Усі інтерв'ю проводили анонімно. Перед початком інтерв'ю респондентів просили надати згоду на його проведення. Чисельність ВПО і осіб, що повернулися, на національному та обласному рівнях розраховано на основі базового значення загальної чисельності населення України станом на липень 2023 року (за винятком Автономної Республіки Крим та Севастополя), визначеного в Загальних оперативних наборах даних щодо статистики населення (COD-PS) Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA). Усі числові значення округлені для легшого сприймання. Оцінки округлені до найближчої 1000. Усі числові значення округлені для легшого сприймання. Збір даних відбувся за сприяння Multicultural Insights. Додаткова аналітика доступна за запитом до dtmukraine@iom.int

У цьому звіті внутрішньо переміщених осіб (ВПО) визначено як осіб, які були змушені покинути свої домівки або залишилися поза звичним місцем

проживання в Україні внаслідок повномасштабного вторгнення, яке відбулося у лютому 2022 р., незалежно від того, чи зареєстровані вони офіційно у статусі ВПО. Терміни «повернення» і «особа, що повернулася» вжито без обмежень щодо статусу на позначення будь-яких осіб, які повернулися до свого звичного місця проживання після періоду переміщення (щонайменше два тижні, починаючи з лютого 2022 року), незалежно від того, звідки вони повернулися: з-за кордону чи з місць внутрішнього переміщення в межах України. Це визначення не охоплює осіб, що повернулися в Україну з-за кордону, але не повернулися до свого звичного місця проживання в країні. З повними визначеннями груп населення можна ознайомитися в розділі, присвяченому методології.

Обмеження. Особи, які нині проживають за межами України, в опитуванні участі не брали, оскільки їх було виключено з вибірки. Оцінки чисельності населення основані на припущенні про те, що неповнолітніх осіб (молодших за 18 років) супроводжують їхні батьки або дорослі піклувальники. Основа вибірки обмежена дорослими, які користуються мобільним телефоном, у місцевостях, де телефонні мережі повноцінно працювали впродовж усього періоду опитування. В опитуванні не брали участі жителі Автономної Республіки Крим та тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей. Оцінки для Донецької, Запорізької, Луганської та Херсонської областей, ймовірно, є недостатньо репрезентативними, оскільки охоплена територія була обмежена підконтрольними українському уряду районами, а на окупованих територіях вдалося опитати замало респондентів. Для отримання додаткової інформації про методологію і структуру вибірки див. [Методологію](#).

³⁴ Оцінки для цієї області (синім шрифтом), ймовірно, є недостатньо репрезентативними у зв'язку з тим, що охоплена територія обмежена підконтрольними українському уряду районами, а також у зв'язку з обмеженою кількістю респондентів, опитаних шляхом випадкового набору номерів.

³⁵ Там само.

³⁶ Там само.

³⁷ Там само.

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

